

HÖGSKOLAN
DALARNA

Arbetsrapport

Arbetsintegrerad lärarutbildning

Verksamhetsförlagd utbildning och validering inför
verksamhetsförlagd utbildning vid elva svenska
lärosäten åren 2020–2021

Madeleine Michaëlsson & Mats Tegmark

För Nätverket för erfarenhetsutbyte kring
arbetsintegrerad lärarutbildning

KULTUR OCH
LÄRANDE

Nr: 2022:01

Högskolan Dalarna

791 88 Falun

Sweden

Tel 023-77 80 00

www.du.se

Högskolan Dalarna, Kultur och Lärande, arbetsrapport nr 2022:01

ISBN 978-91-85941-83-4

ISSN 1403-6878

© Författarna

Arbetsintegrerad lärarutbildning

Verksamhetsförlagd utbildning och validering inför verksamhetsförlagd utbildning
vid elva svenska lärosäten åren 2020–2021

Madeleine Michaëlsson och Mats Tegmark

för

Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Syfte	5
Utgångspunkter	6
Lärarytbildningarnas spår av två vitt skilda utbildningstraditioner.....	6
Validering inom högre utbildning	6
Metod	7
Resultat och diskussion	7
Verksamhetsförlagd utbildning inom arbetsintegrerad lärarytbildning.....	8
Validering av VFU	10
Slutsatser	10

Förord

Denna studie belyser erfarenheterna av arbetet med arbetsintegrerad lärarutbildning vid elva svenska lärosäten. Lärosätenas representanter har varit generösa både med information, från övergripande till detaljnivå, och med tid för att delta i studien. Resultatet från enkäten och intervjuerna har introducerats och diskuterats vid två tillfällen då det Nationella nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning har sammanträtt, dels den 16 december 2020, dels den 6 maj 2021. Vidare har enskilda medlemmar i nätverket bidragit med engagemang och synpunkter under hösten 2021 och sammantaget har detta bidragit till rapportens slutgiltiga utformning.

Rapporten innehåller information om hur lärosäten har resonerat och agerat kring verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och validering av reell kompetens för VFU i de arbetsintegrerade lärarutbildningarna. Tanken är att resultatet från denna analys kan vara värdefullt i det fortsatta utvecklingsarbetet för denna utbildningsform.

En övergripande slutsats handlar om den småskalighet, flexibilitet och tillgänglighet som kännetecknar lärosätenas arbete för att kunna erbjuda de arbetsintegrerade lärarutbildningarna.

Falun i januari 2022

Madeleine Michaëlsson och Mats Tegmark

Sammanfattning

Denna studie är ett resultat av det samarbete som inleddes i maj 2020 genom *Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärutbildning*. Syftet är att undersöka hur den verksamhetsförlagda utbildningen genomförs i arbetsintegrerade lärutbildningar vid svenska lärosäten.

Det empiriska underlaget utgörs av en enkät som kombinerats med uppföljande intervjuer och skriftlig kommunikation. Studien utgår från att det finns en lång tradition av motsättningar när det gäller hur utrymmet mellan praktik och teori ska fördelas i lärutbildningarna. Undersökningen visar att det finns ett brett utbud av lösningar kring VFU inom arbetsintegrerade lärutbildningar när det gäller form och i viss mån även innehåll. Ett rimligt antagande är att dessa skiftande upplägg bottnar i anpassningar till lokala behov. När det gäller examination av VFU uppger samtliga lärosäten att de bygger sin bedömning på information från en kombination av underlag. Efterfrågan på validering av VFU är mestadels låg eller obefintlig bland de lärosäten som ingår i studien. Anledningen förefaller vara att studenterna upplever momentet som meriterande och att denna bild är spridd mellan studentgrupper. En slutsats från denna studie är att utveckling av förutsättningar för arbetsintegrerade lärutbildningar bör ske med förståelse för den mångfald av lokala anpassningar som lärosäten navigerar mellan för att uppfylla det konkreta målet att kunna erbjuda denna utbildningsform bland sina utbildningsprogram.

Bakgrund

Undersökningen är ett resultat av det samarbete som inleddes i maj 2020 genom *Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning*. Anslutna lärosäten framgår av Tabell 1 och utgångspunkten för nätverkets samarbete är regeringens regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16, Utbildning och universitetsforskning.

Nätverkets huvudsyfte är att möjliggöra utbyte av erfarenheter kring arbetsintegrerad lärarutbildning, samt finna arbetssätt och samordningsformer för en mer varaktig struktur för denna utbildningsform. I regleringsbrevet finns en skrivning om att Högskolan Dalarna ges ett särskilt ansvar för att ta fram metoder som möjliggör för den verksamhetsförlagda utbildningen att valideras och tillgodoräknas inom ramen för utbildningarna, samt att förankra detta arbete inom nätverket.

I samband med nätverkets möte den 26 augusti 2020 gavs Högskolan Dalarna i uppdrag att undersöka hur VFU inom de arbetsintegrerade lärarutbildningarna genomförs vid nätverkets lärosäten. Under hösten 2020 skapades därför en nätbaserad enkät i SUNET med tretton frågor, se Bilaga 1. En första enkätinbjudan sändes ut till nätverkets anslutna lärosäten den 12 oktober och därefter en påminnelse den 19 november. Enkäten hölls öppen den 11 oktober till den 21 november 2020 och kompletterande information från tre lärosäten lades till under januari 2021. I denna text utgår redovisningen i första hand från de svar som lämnats i enkäten. Det förekommer emellertid att information har överfört muntligt eller sänts in via e-post och sådan korrespondens har tagits med som underlag.

Tabell 1. Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning, anslutna lärosäten

Högskolan Dalarna	Linköpings universitet
Högskolan i Borås	Luleå tekniska universitet
Högskolan i Gävle	Malmö universitet
Högskolan Kristianstad	Mittuniversitetet
Högskolan Väst	Mälardalens högskola
Jönköping University	Södertörns högskola
Karlstads universitet	Umeå universitet

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur den verksamhetsförlagda utbildningen genomförs vid de arbetsintegrerade lärarutbildningarna som erbjuds vid de lärosäten som ingår i nätverket. De övergripande frågorna handlar om under vilka former den verksamhetsförlagda utbildningen genomförs, hur den examineras och hur den valideras.

Ett klagande kring begreppet arbetsintegrerad kan vara på sin plats, då det förekommer olika benämningar vid olika lärosäten. Aktuella termer är knutna till olika projekt och försök att höja lärarutbildningens attraktionskraft och kvalitet genom ökad verksamhetsanknytning. Den vanligaste benämningen förefaller vara arbetsintegrerad lärarutbildning, vid sidan om praktknära lärarutbildning, verksamhetsnära lärarutbildning respektive hållbar lärarutbildning. I en tidigare diskussion om begreppsanvändning motiveras valet av arbetsintegrerad bland annat med utgångspunkt i det signalvärde som tydliggör att arbetsintegrering innefattar samtliga delar av lärarutbildningen.¹ Även regeringen använder begreppet arbetsintegrerad lärarutbildning i det regleringsbrev som ligger till grund för nätverkets verksamhet.² Detta är utgångspunkten för att benämningen arbetsintegrerad lärarutbildning används i föreliggande text.

¹ Se Dimenäs, Jörgen (2019) *En utvärdering av Högskolan Dalarnas pilotverksamhet med arbetsintegrerad lärarutbildning*, s. 7–8, Högskolan Dalarna.

² Se Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16, s. 3–5.

Utgångspunkter

De frågor som behandlas i denna rapport utgår från två övergripande områden, nämligen lärarutbildningarnas verksamhetsförlagda utbildning respektive validering och tillgodoräkning av kunskaper och färdigheter som förvärvats i yrkesverksamhet. Båda dessa områden styrs av svenska riksdagen genom lagar och förordningar som exempelvis reglerar den verksamhetsförlagda utbildningens innehåll och omfattning, samt anger studentens rättigheter rörande validering och tillgodoräkning av kunskaper och färdigheter. Det kan råda en inbördes spänning mellan dessa två övergripande områden, som bottnar i olika intressenters perspektiv. Som intressenter i det här sammanhanget ses studenter, lärosäten, skolhuvudmännen, regering och riksdag samt allmänheten.

Läroutbildningarnas spår av två vitt skilda utbildningstraditioner

Läroutbildningens utformning rymmer historiskt sett en spänning mellan praktik och teori, där undervisningsförmåga har setts som en viktig del och lärdom som en annan. Diskussionens kärna handlar om lärarens önskvärda egenskaper och om hur dessa kan eller bör utvecklas. Vidare råder det olika meningar om hur en lämplig fördelning av teori och praktik ser ut i en läroutbildning. Frågan har historiska rötter och tankar kring detta formulerades redan i 1571 års kyrkoordning. Under 1800- och 1900-talen kan motsättningen ses i förhandlingarna om utrymmet i läroutbildningarna för dels en seminarietradition, dels en akademisk tradition. Seminarietraditionen betonade vikten av praktiskt kunnande medan den akademiska traditionen argumenterade för vikten av lärdom.³

Från bildandet av den första lärarhögskolan på 1950-talet och fram till idag har en bestående livlig diskussion pågått om hur dessa två traditioner bäst kan förenas. Även när nuvarande läroprogram från 2011 bereddes, var närvaron från de historiska dimensionerna kring de båda huvudspåren tydlig. Det finns således en tradition av motsättningar gällande hur utrymmet mellan praktik och teori ska fördelas i läroutbildningarna.⁴

Tidigare benämningar av moment som motsvarar VFU är provår, praktisk-pedagogisk utbildning samt allmänt utbildningsområde. Sedan slutet av 1970-talet har samtliga läroutbildningar kommit att organiseras under högskolans tak och parallellt med detta har kravet på vetenskaplig förankring ökat, vilket även gäller utbildningarnas praktisknära moment.

Validering inom högre utbildning

Inom högre utbildning blir frågan om validering aktuell i två sammanhang; dels handlar det om tillträde till utbildningar, dels om tillgodoräkning när studenter åberopar kunskaper som inte redan examinerats i högskolan. Enligt Europeiska unionens rekommendation bör processen kring validering omfatta en kompetenskartläggning, en kompetensbedömning och, när det blir aktuellt, ett erkännande.⁵

³ Se 1571 års Kyrkoordning, s. 156; Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga angående Folk-undervisningen i Riket SFS 1842:19, § 5–7; 1946 års skolkommissons betänkande med förslag till riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling SOU 1948:27; Den första lärarhögskolan SOU 1952:33.

⁴ Se 1960 års läroutbildningssakkunniga SOU: 1965:29; Högskolan SOU 1973:2; Utbildning i samspel SOU 1975:67; En förnyad läroutbildning Prop. 1999/00:135; Att lära och leda - En läroutbildning för samverkan och utveckling SOU 1999: 63; En hållbar läroutbildning SOU 2008: 109; Bästa i klassen en ny läroutbildning Prop. 2009/10:89.

⁵ Se Europeiska unionens råd (2012) Rådets rekommendation av den 20 december 2012 om validering av icke-formellt och informellt lärande, 2012/C 398/01.

De skrivningar i högskoleförordningen som idag styr högskolornas arbete med validering går tillbaka till Lissabonkonventionen respektive Bolognaprocessen.⁶ Som vägledning i arbetet med att tolka lagtexten finns rapporter och rekommendationer från Universitets- och högskolerådet, respektive Sveriges universitets- och högskoleförbund.⁷ Vidare finns Valideringsdelegationens delbetänkande samt rekommendationer om validering av icke-formellt och informellt lärande från EU. En detalj i sammanhanget är att Sverige röstade för valideringsrekommendationen inför beslutet i december år 2012, vilket kan tolkas som ett incitament för en hög ambitionsnivå gällande implementering av rekommendationen på nationell nivå.⁸

Enligt rekommendationerna och högskoleförordningen är det studentens kunskaper som ska prövas i en valideringsprocess, inte erfarenheter eller antal år i yrket. Lärosätets struktur och metod för validering bör vara utvecklade så att de förmår mäta kunskapernas bredd, nivå och aktualitet. Av de ovan nämnda rekommendationerna framgår att valideringen bör kännetecknas av ett såväl flexibelt som generöst erkännande, utan att examensmålen äventyras.⁹

Metod

För att kunna ge en första bild av hur den verksamhetsförlagda utbildningen genomförs under arbetsintegrerade lärarutbildningar vid aktuella lärosäten används, som nämndes i inledningen, en enkät med 13 frågor som i huvudsak rör VFU och validering. Följande elva lärosäten har inkommit med svar: Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Borås, Högskolan Väst, Linköpings universitet, Malmö universitet, Mittuniversitetet, Mälardalens högskola, Södertörns högskola och Umeå universitet.¹⁰

Inventeringen, den analys och de slutsatser som presenteras i föreliggande text är tänkta att ge fördjupad kunskap om arbetsintegrerad lärarutbildning i relation till de utgångspunkter som presenterats ovan och i förhållande till regeringens anmodan att arbeta med dessa frågor. I denna undersökning presenteras informationen på en aggregerad nivå, om det inte är av intresse att lyfta fram exempel från enskilda lärosäten.

Resultat och diskussion

I detta avsnitt presenteras resultatet tematiskt i följande ordning: information om deltagande lärosäten och arbetsintegrerade utbildningar, VFU i arbetsintegrerade utbildningar samt validering av VFU i arbetsintegrerade lärarutbildningar.

Spridning och fördelning av utbildningsinriktningar

Arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL) erbjuds i stora delar av landet, från Malmö i söder till Luleå i norr, samt från Högskolan Väst i Trollhättan till Högskolan i Gävle i öst. Inriktningen erbjuds med flera varianter av upplägg, allt från en ettårig kompletterande lärarutbildning till ett reguljärt lärarprogram som är förlängt i syfte att möjliggöra en arbetsintegrering under hela utbildningen.

⁶ Se Council of Europe (2017) *Recommendation on the recognition of refugees' qualifications under the Lisbon Recognition Convention and Explanatory Memorandum*, DGII/EDU/HE, 3 rev. Paris/ Strasbourg 14 November 2017; Riksrevisionen (2016) *Det livslånga lärandet inom högre utbildning*, RiR 2016:15; SOU 2017:18 *En nationell strategi för validering, Delbetänkande av Valideringsdelegationen 2015–2019*.

⁷ Sveriges universitets- och högskoleförbund (2003) *SUHF:s projekt om validering av reell kompetens*, Slutrapport oktober 2003; Universitetskanslersämbetet (2017a) *Vägledning för tillsyn av lärosätenas regeltillämpning, Pilotstudie*; Universitetskanslersämbetet (2017c) *Rapportering av uppdrag att utveckla uppföljningen av lärosätenas arbete med bedömning av reell kompetens för behörighet och tillgodoräknande*, Reg nr 111-95-17.

⁸ SOU 2017:18 *En nationell strategi för validering*, Delbetänkande av Valideringsdelegationen 2015–2019.

⁹ Se *Högskoleförordningen*, SFS nr: 1993:100, kapitel 6, § 6–8

¹⁰ 2020-12-15 är det totalt 15 lärosäten i Sverige som erbjuder eller planerar arbetsintegrerad lärarutbildning.

De lärosäten som inkommit med svar på enkäten och de utbildningar som dessa lärosäten representerar utgör cirka fyra femtedelar av de samtliga utbildningsformer som idag ryms under beteckningen arbetsintegrerad lärarutbildning. Nio av de elva lärosäten som svarat på enkäten uppger att de i nuläget arrangerar arbetsintegrerade lärarutbildninga, ett lärosäte ligger i startgruperna och planerar inriktningen för första gången inför höstterminen 2021 och vid ytterligare ett lärosäte förs diskussioner om möjligheten att starta utbildningen framöver. De arbetsintegrerade lärarutbildningar som uppges vara pågående presenteras i Tabell 2.

Tabell 2. Fördelning av utbildningsinriktningar inom arbetsintegrerade lärarutbildningar

Program	Pågående (antal)	Planeras
Förskolläraryrkesprogrammet		1 (VT22)
Grundläraryrkesprogrammet med inriktning mot fritidshem	1	1 (HT21)
Grundläraryrkesprogrammet, inriktning F-3	3	2 (HT21)
Grundläraryrkesprogrammet, inriktning 4-6	5	2 (HT21)
Ämnesläraryrkesprogrammet, inriktning 7-9	3	
Yrkesläraryrkesprogrammet	2	
Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)	2	
Vidareutbildning av lärare (VAL)	1	
Utländska lärares vidareutbildning (ULV)	1	

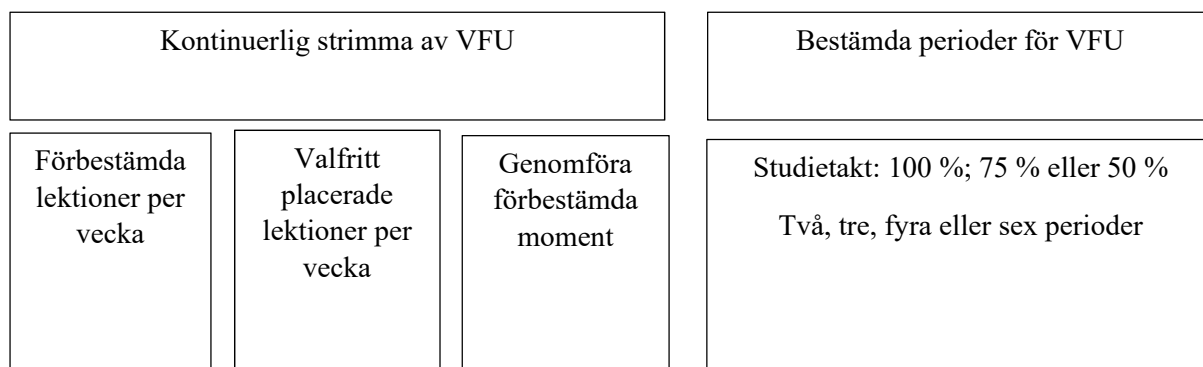
Den vanligaste inriktningen är Grundskolläraryrkesprogrammet med inriktning år 4-6, följt av ämnesläraryrkesprogrammet år 7-9, varav ett lärosäte uppger att deras ämneskombination är matematik, fysik och kemi. Den minst förekommande inriktningen är förskolläraryrkesprogrammet, som inte ges av något lärosäte, men där en högskola planerar att starta utbildningen vårterminen 2022.

Verksamhetsförlagd utbildning inom arbetsintegrerad lärarutbildning

De lärosäten som har besvarat enkäten befinner sig i skilda faser av att administrera en arbetsintegrerad lärarutbildning med ett spann mellan de som har en flerårig vana av att driva utbildningen, till de som befinner sig i förberedelserna inför sin första kursstart.¹¹ Det kan förklara den variationsrikedom som svaren visar, beträffande hur och när under utbildningen som VFU genomförs och hur den examineras.

När det gäller tidsmässig placering av VFU under utbildningen samt studietakt finns det lösningar med kontinuerliga så kallade strimmor under hela utbildningstiden, såväl som bestämda perioder. Det förstnämnda alternativet kan sedan kategoriseras i tre varianter, där den ena handlar om att göra ett visst antal förbestämda lektioner per vecka, den andra om att studenten själv lägger ut sina VFU-lektioner och den tredje om att genomföra ett antal förbestämda moment. För en schematisk skiss över de lösningar som presenteras i enkäten, se figur 1.

Figur 1. Schematisk beskrivning av hur varianter av VFU organiseras inom AIL

¹¹ Det finns även lärosäten som tidigare har erbjudit utbildningen, tillfälligt pausat den och åter planerar för att starta utbildningen. Som orsak anges att skolhuvudmännen inte har ekonomiska förutsättningar eller att lärosätet och skolhuvudmännen har svårigheter att enas kring rutiner för antagning till utbildningen.

Enkäten visar att det förekommer både lösningar där studenten gör VFU inom ramen för den egna tjänsten och varianter där studenten istället placeras på en annan skola, exempelvis genom att två studenter på den arbetsintegrerade lärarutbildningen byter skola med varandra under detta moment. Vissa lärosäten använder sig av olika varianter inom samma utbildning, exempelvis med krav på att vissa VFU-moment alternativt lektioner, ska genomföras på annan skola, medan andra görs inom ramen för egen tjänst. Argumentationen för olika lösningar visar på flera problemområden som tenderar att hamna i konflikt med varandra. Det kan å ena sidan handla om att studenten både förväntas och önskar finnas till hands för sin egen klass och sina arbetskamrater, å andra sidan bedöms ha rätt till en bredare utbildning med meritering från olika skolor. Ett par lärosäten lyfter vikten av att studenten ges möjlighet att genomföra VFU utan de jävsförhållanden som per automatik råder på den skola där ordinarie tjänstgöring är förlagd. Med jäv avses här de bedömningsunderlag som lärosäten hämtar in från handledare inför examination. En majoritet av deltagande lärosäten uppger att det förekommer individuella lösningar, exempelvis beroende av tillgång till utbildade handledare och avtal med skolhuvudmännen.

Ytterligare en aspekt som skiljer mellan lärosätenas upplägg bör nämnas och det är vid vilken tidpunkt VFU kommer in i utbildningen. Då lärosäten använder strimmor förefaller det både vara en medvetet vald lösning som gäller för större delen av studenternas utbildningstid och med hänvisning till att hela utbildningen förväntas vara just arbetsintegrerad. I detta sammanhang förekommer att referenser görs till skolhuvudmännens uttalade behov av personal. Andra lärosäten uppger en lika medvetet vald lösning, där studenten i stället först får läsa vid lärosätet en bestämd period och genom studieresultat och engagemang kvalificera sig till en fortsatt arbetsintegrerad utbildning. Materialet möjliggör tolkningen att dessa olika lösningar kan vara resultatet av flera påverkande faktorer, såsom söktryck, lokala förutsättningar hos skolhuvudmännen, samt strategier för att öka genomströmningen genom att stärka studenternas förutsättningar att klara utbildningen.

Enkätsvaren visar att flera lärosäten styr upplägget på så vis att studenten ska ges möjlighet att göra VFU i eget ämne, åtminstone under någon del av strimma alternativt period. Denna strävan förefaller möta vissa praktiska svårigheter, exempelvis när studenter som inte går samma inriktning byter skola med varandra under sin VFU. Konsekvensen kan bli att extra planering krävs för att få ämnesundervisningen att fungera på de skolor som växlar studenter. Lärosätenas skiftande strategier i denna fråga är påfallande; i svaren finns allt från strukturerade upplägg där respektive VFU-period har fokus mot ett ämne i taget varav hälften av perioderna görs på annan skola, till pragmatiska lösningar där handledarna skiftas mot olika studenter utifrån ämneskunskap. Åter blir det tydligt att de arbetsintegrerade lärarprogrammen i hög grad kännetecknas av anpassningar till lokala förhållanden.

Bedömning och examination av VFU i arbetsintegrerade lärarutbildningar

Processerna kring bedömning och examination av VFU beskrivs i enkätsvaren som ambitiösa med avseende på form, innehåll och upplägg. Majoriteten av svaren visar att lärosäten kombinerar handledarens omdöme med examinatorns bedömningsbesök, ibland kompletterat med skriftligt eller muntlig examination. Examinationerna kan exempelvis ha ämnesdidaktisk inriktning. Mer än hälften av svaren rapporterar även inslag av exempelvis självvärderingar, portfolio, trepartssamtal och examinerande seminarium.

Vissa lärosäten uppger att de använder sig av ett fast upplägg för hela utbildningstiden, medan andra varierar formen för bedömning och examination. Flertalet svar indikerar att detta är resurskrävande för alla parter, vilket motiveras av att samtliga lärosäten bemödar sig att skapa sig en bred bild av studentens förmågor inför examination av VFU. Några lärosäten erbjuder bedömningskonferenser, där handledare, seminarieledare och examinatorer tillsammans diskuterar kriterier och tolkningar.

Validering av VFU

Efterfrågan på validering av VFU i arbetsintegrerade lärarutbildningar förefaller vara låg eller obefintlig hos flertalet av de lärosäten som besvarat enkäten. Som förklaring ges bland annat att studenterna uppskattar momentet i sin utbildning och upplever det som professionsstärkande, även i fall då de har intyg på mångårig erfarenhet i yrket som obehöriga lärare. Ett likartat argument handlar om att det mellan studentgrupperna har spridits en positiv bild av VFU och att de ser fram emot momentet. Ett lärosäte avviker från denna bild med cirka 50 valideringsärenden per termin, vilka flertalet är knutna till en viss programinriktning. Validering kan i allmänhet sökas för samtliga VFU-kurser, med undantag för ett lärosäte som uppger att sista VFU är undantagen med hänvisning till att dess innehåll förhåller sig till hela yrkesrollen.

Processen för validering skiftar mellan de få lärosäten där den har aktualiserats. Något lärosäte uppger att samtliga valideringsärenden inom VFU följer den ordinarie processen vid lärosätet medan ett annat lärosäte har en särskild lösning för arbetsintegrerad lärarutbildning. Det förstnämnda innebär exempelvis bedömning av arbetsgivarintyg, studentens beskrivning av måluppfyllelse, intervju och besök. Den sistnämnda handlar om bedömning av lärandemålen för två kurser som ingår under en VFU-period inom den arbetsintegrerade lärarutbildningen. Båda modellerna genomförs i samverkan mellan studievägledare, utbildningsansvarig och ämnesansvariga.

Slutsatser

En inledande historisk tillbakablick visar att det finns en lång tradition av motsättningar när det gäller hur utrymmet mellan praktik och teori ska fördelas i lärarutbildningarna. Diskussionen är värd att känna till, eftersom den berör VFU-frågor och handlar om lärarens önskvärda egenskaper; både om hur dessa bör utvecklas respektive bedömas, och om fördelningen av inriktningarna i en lärarutbildning.

Denna studie tar även upp de rekommendationer och förordningar rörande tillgodoräkning och validering som uttrycker att det är studentens kunskaper som ska provas i en valideringsprocess, inte erfarenheter eller antal år i yrket.

En genomgående bild är den variation av lösningar som finns kring VFU inom arbetsintegrerade lärarutbildningar när det gäller form och i viss mån även innehåll. Ett rimligt antagande är att dessa skiftande upplägg bottnar i anpassningar till lokala behov. Ett intressant undantag är examinationen, där samtliga lärosäten uppger att de bygger sin bedömning på flera olika grunder. Även om utbildningarnas form skiftar, så finns en enhetlig strävan i att göra en bred bedömning av studentens utvecklade färdigheter.

Efterfrågan på validering av VFU är mestadels låg eller obefintlig bland de lärosäten som ingår i studien. Anledningen förefaller bland annat vara att studenter som genomfört momentet uppger att de upplevde VFU:n som meriterande och att denna information sedan har spridits mellan studentgrupper.

Enkätsvaren väcker en del frågor, exempelvis rörande uppdraget att ta fram arbetsformer för validering av VFU inom arbetsintegrerad lärarutbildning. Sådana arbetsformer har att följa ordinarie regelverk, vilket exempelvis innebär att möjligheten till schablonmässig bedömning är starkt begränsad. En annan del handlar om frågans dignitet, då efterfrågan på validering av VFU mestadels är låg.

En framtida diskussion rörande validering av VFU inom arbetsintegrerad lärarutbildning bör beakta de ambitiösa anslag som idag finns beträffande bedömning och examination av VFU. Vidare kan uppdraget att ta fram arbetsformer som möjliggör validering av VFU fungera som ett underlag för ett gott erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning. Denna studie visar att uppdraget att ta fram arbetsformer för validering av VFU bör ske med förståelse för den mångfald av lokala anpassningar som lärosäten navigerar mellan i syfte att kunna erbjuda arbetsintegrerad lärarutbildning i sitt utbud av utbildningar.

Bilaga 1. Enkätens utformning och frågor

Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning

I samband med nätverkets träff den 26 augusti 2020 beslutades att nätverket ska inventera hur VFU genomförs vid nätverkets lärosäten. Denna enkät syftar till att samla information för detta ändamål.

Enkäten är öppen fram till 20 november. Därefter sammanställer nätverkets koordinator svaren och delger nätverket informationen den 30/11 inför nätverksträffen den 16/12.

Enkätsvaren kan komma att ligga till grund för de rapporter och redovisningar som sammanställs inom ramen för regeringsuppdraget.

Frågor om enkäten besvaras av Madeleine Michaëlsson, mmh@du.se; 072 235 27 40.

1. Lärosätets namn
2. Vilka utbildningar med arbetsintegrerad inriktning finns vid lärosätet? Har det funnits ytterligare inriktningar tidigare? Planeras ytterligare inriktningar?
3. När under den arbetsintegrerade utbildningen genomförs VFU?
4. Hur genomförs VFU under den arbetsintegrerade utbildningen jämfört med det reguljära programmet?
5. Kan upplägget för VFU beskrivas som att vara av individuell eller kollektiv karaktär?
6. Hur genomförs VFU? Genomförs VFU inom ramen för egen tjänst, i egen eller annan klass, inom ramen för eget ämne och är den koncentrerad eller görs i så kallade strimmor?
7. Hur sker bedömning och examination av VFU vid lärosätet?
8. I vilken omfattning sker validering av VFU vid lärosätet?
9. Om VFU valideras, hur ser processen ut och vilka kriterier finns för validering?
10. Om validering av VFU görs, kan samtliga VFU-kurser valideras?
11. Hur stor är efterfrågan på validering av VFU?
12. Om lärosätet har hunnit erbjuda arbetsintegrerad lärarutbildning med VFU, hur såg genomströmningen ut för detta moment?
13. Finns det någon ytterligare aspekt rörande VFU som är intressant i sammanhanget?